

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

† Ravnatelj Fran Gerbić.

Ko smo l. 1910 ob sedemdesetletnici Gerbićevega rojstva v proslavo njegovega jubileja napisali v našem listu članek o življenju in delovanju jubilarjevem, si nismo mislili, da nam bo treba tako brž pisati mu — osmrtnico. In danes nas čaka ta težka naloga . . .

Šolski ravnatelj „Glasbene Matice“ in prezaslužni slovenski skladatelj Fran Gerbić je odšel od nas v večnost 29. marca ob šestih zjutraj. Na svojem rojstnem domu v Cerknici, kjer se je mudil 18. in 19. marca, se je prehladil in po kratki, le pet dni trajajoči bolezni mirno preminil.

Ni dovolj, da nam vojska pobera tisoče in tisoče vrlih bojnikov: slovenskih fantov in mož; tudi mnogim drugim, ki ne stoje v bojnem metežu, sedanji čas ne prizanaša. Koliko odličnih kulturnih delavcev smo že izgubili zadnja leta! In s Franom Gerbićem nam je odvzet pač eden najbolj delavnih, najbolj zaslužnih.

Za njim žaluje predvsem „Glasbena Matica“, ki ji je bil pokojnik dolgo vrsto let izvrsten učitelj in voditelj.

Žaluje „Cecilijino društvo ljubljanske škofije“, ki je s pokojnikom izgubilo vneto delavnega odbornika.

In cela slovenska domovina žaluje ob smrti skladatelja Gerbića, ki je od mladih nog do sive starosti bogatil slovensko glasbeno literaturo z vedno novimi, svežimi in pomembnimi glasbenimi deli.

* * *

Fran Gerbić se je rodil 5. oktobra 1840 v Cerknici na Notranjskem in je že kot majhen deček kazal izredno pevsko nadarjenost.¹⁾ Z enajstim letom je prišel v ljubljanske šole in dovršil najprej 3. in 4. razred normalke ali takrat takozvane glavne šole. O svojih „prvih glasbenih početkih“

¹⁾ Kakor je bilo gori rečeno, smo o življenju in delovanju Gerbićevem že pisali v našem listu in sicer v 10. in 11. številki leta 1910 in prinesli tudi Gerbićevo sliko. Danes prinašamo njegov življenjepis razširjen in v marsičem izpopolnjen.

je pokojni Gerbič napisal jako zanimivo črtico v „Novih Akordih“ (1910, IX. 6.) Tam izvemo, da v tistih časih na deželi še ni bilo pevskega pouka. Zato je bilo tudi za Gerbiča petje v ljubljanski normalki nekaj čisto novega. Prvi njegov učitelj v 3. razredu normalke, ki je tudi petje poučeval, le bil Statin, rodom Nemeč, organist pri sv. Jakobu. Ob nedeljah in praznikih je mladi Gerbič hodil najraje v frančiškansko cerkev in se je, če je je mogel, vtihotapil na kor. Organist je bil takrat Hilscher.¹⁾ — Po dokončani normalki je Gerbič stopil v realko in dovršil tri razrede. V realki je koj avanziral do solopevca. Radi njegovega prijetnega glasu so ga součenci nazivali „slovensko grlico“ (po Fleišmanovi „Slovenski grlici“, ki je ravno tačas izhajala). Kadar je bilo treba v šoli ali cerkvi peti kak solo, moral je peti Gerbič. Učitelj Centrich je učil takrat v realki petje samo po posluhu. V Gerbiču pa je gorela želja, da se nauči peti tudi po notah. To se mu je kmalu posrečilo. Vstopil je v glasbeno šolo — poseben oddelek za petje in glasbo — na normalki, kjer je poučeval znani skladatelj Kašper Mašek. Sicer pa pouk pri Kašperju Mašku ni bil kaj prida. Dan za dnem, celo leto so gonili — tako piše Gerbič v prej imenovani črtici v „N. A.“ — nemške pesmice „Backe, backe Kügelchen, zwei in einem Tigelchen“ in „Ein Schäfflein fraß im bunten Tal, da kam der Wolf heran“ in še par drugih nemških, slovenskih nobenih. Ker so se pa učenci — bilo jih je zelo malo, samo kakih pet — teh neprestanih nemških pesmic naveličali, so semtertje kar na svojo roko ubrali kako slovensko, n. pr. „O Marija, bod' češčena,“ „Ko dan se zaznava“, „Popotnik pridem čez goro“ itd. To je Kašperja Maška začetkoma motilo in jezilo, a naposled se jim je vdal, jih pustil peti, sam pa zadremal. O kakem teoretičnem pouku ni bilo govora. Za starim Maškom, ki je bil leta 1854 upokojen, je sledil kot glasbeni učitelj njegov sin Kamilo. Ta je pričel poučavati temeljito. Gerbič je imel koncem leta v spričevalu „Gesang: ausgezeichnet“. V tem času se je pričel učiti tudi klavir. — Po dovršenem tretjem razredu realke je prestopil na učiteljsko in se je glasbenih študij lotil še z večjo vnamo. Poleg petja in klavirja se je učil tudi harmonijo in orglje. Na povabilo glasbenega učitelja Kamila Maška je vstopil v pevski zbor filharmoničnega društva, kjer se je pod Nedvedovim vodstvom pelo nemško in slovensko. Gerbičev lep prvi tenor se je v tem zboru razvijal čedalje bolj.²⁾

¹⁾ Mimogrede omenjam, da je pokojni Gerbič tudi na svoja stara leta rad zahajal ob nedeljah in praznikih na frančiškanski kor, kjer je med sv. mašo v klopi sedel, molil in poslušal lepo petje frančiškanskega zbora.

²⁾ Iz tega časa je zanimiv Gerbičev prvi javni „prima vista“ nastop, („Novi Akordi“, 1911, X. 1), ko sta s pokojnim glasbenikom Antonom Hribarjem izvajala nek K. Maškov *Tantum ergo*. Pri petju prve kitice je Gerbič, ki not ni imel v rokah, ampak od daleč gledal na partituro, stoječo na orgeljskem pultu, pomotoma preskočil drugo vrsto partiture in začel peti tretjo; Hribar je pa med tem igral drugo. Ko je slednji zapazil, da se je Gerbič zmotil, je še on preskočil; Gerbič pa, ki je svojo zmotu zaznal, zopet nazaj poskočil. In tako sta se lovila do konca in napravila, dasi nehoté, pravo mačjo godbo.

Po končanih študijah na učiteljišču je bil Gerbić l. 1857 nastavljen najprej kot provizoričen učitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici, leta 1861. pa je bil imenovan ravnatelj za stalnega učitelja ozir. nadučitelja. Poleg učiteljstva je opravljal tudi službo organista in cerkvenega pevovodja. Iz tega časa datirajo prve njegove skladbe. Leta 1861. so izšli „Glasi slovenski“, obsegajoči osem moških zborov in tri samospeve. Približno v istem času so nastale tudi „Tri božične“. Gerbićeve skladbe so občinstvu jako ugajale in se brž širile.

Kot izbornemu pevcu in nadarjenemu skladatelju so Gerbiću od vseh strani prigovarjali, naj se v glasbi še temeljiteje izobrazí. In tudi Gerbić sam je hrepenel po nadaljni, če mogoče popolni glasbeni izobrazbi. Zato je pustil učiteljsko službo in se podal v Prago na konservatorij. Tu je študiral od leta 1865. do 1867. predvsem solopetje in kompozijo, poleg tega seveda tudi razne druge za vsakega konservatorista obligatne predmete: klavir, glasbeno zgodovino itd. Učitelj v kompoziciji mu je bil tedanji ravnatelj konservatorija, sloveči teoretik Josip Krejči, v solopetju pa prof. Fr. Vogl. V dobi svojih konservatorijskih študij je izdajal „Liro Sionsko“, mesečnik za cerkveno petje in glasbo, ki je izhajal eno leto (l. 1866) in prinesel v 12 številkah 71 cerkvenih napevov, deloma mešanih, deloma moških zborov s ponajveč slovenskim, nekoliko tudi z latinskim besedilom. Ta zbirka je organistom tistega časa jako dobro došla in imela mnogo naročnikov.

Po odlično dovršenem konservatoriju je Gerbić do l. 1882 deloval pri raznih gledališčih kot operni pevec: najprej pol leta pri češkem narodnem gledališču v Pragi, potem devet let v Zagrebu, kjer je veliko pripomogel k ustvaritvi hrvaške narodne opere. Pri odhodu iz Zagreba je žel obilo odkritega priznanja, in kraljeva vlada ga je imenovala prvim častnim članom „Kralj. narodnog zemaljskog kazališta u Zagrebu“. Radi bolehnosti je bil potem par let doma v Cerknici na oddihu. Nato je pa zopet pel in sicer pol leta v Ulmu na Virtemberškem in končno še eno sezono v Lvovu kot heroični tenor v poljski operi.¹⁾ Kot operni pevec je moral na raznih krajih svoje partije peti v raznih jezikih: v češkem, hrvaškem, nemškem, poljskem. Tako se je tudi vsem tem jezikom dodobra privadil. Govoril je pa tudi še laščino in francoščino.

Pri operi v Lvovu se je bil seznanil z ravnateljem tamošnjega konservatorija, Karlom vitezom Mikulijem, slavnim pianistom in enem zadnjih učencev Chopinovih.²⁾ Na Mikulijevo prigovarjanje se je poslovil od gledališča in sprejel mesto profesorja petja in zborovodja na tamošnjem konservatoriju. Tu je ostal štiri leta do leta 1886.

Tega leta so društva: „Glasbena Matica“, „Narodna Čitalnica in „Dramatično društvo“ povabila Gerbića v Ljubljano. Gerbić se je pova-

¹⁾ Prim. Rakuša „Slovensko petje v preteklih dobah“, stran 147 in sl.

²⁾ „O Chopinu in njegovem učencu Mikuliju“ je Gerbić napisal daljši članek v „Novih Akordih“ (1910, IX. 4. in 5.)

bilu takoj odzval, pustil profesorsko mesto na lvovskem konservatoriju in prišel na domača tla delovat med svoje rojake, gojit in pospeševat domačo umetnost. Pri „Glasbeni Matici“ je vstopil kot učitelj in vodja društvene šole, pri „Čitalnici“ kot pevovodja (do l. 1890., to je do razpada Čitalnice), pri „Dramatičnem društvu“ kot kapelnik (do l. 1895.) Tu je s trudom sestavil opereto, dajal pa tudi že manjše opere. Pri tem mu je pomagala njegova soproga Emilija, roj. Daneš, s katero se je poročil še kot operni pevec in sta bila že v Zagrebu skupaj angažirana. Leta 1890., 1891 in 1897 je bil Gerbič pomožni glasbeni učitelj na učiteljskišči za glasbeno teorijo, harmonijo, zborovo petje in orgljanje. Kaka štiri leta je bil zborovodja pri pevskem društvu Ljubljana (1896. do 1900) in od leta 1899. po Belarjevi smrti je prevzel še službo organista in pevovodja pri sv. Jakobu v Ljubljani ter jo opravljal do oktobra l. 1910. Od leta 1899. dalje do svoje smrti je bil tudi odbornik „Cecilijinega društva“; od leta 1913. dalje, ko se je ustanovila v ljubljanski škofiji cerkvenoglasbena komisija, je bil član imenovane komisije in hkrati nadzornik organistov v Ljubljani in v cirčniški dekaniji.

Največ časa in moči je Gerbič posvetil „Glasbeni Matici“. Tu je deloval nad 30 let, od leta 1886. dalje neprestano. „Glasbena Matica“ je bila takorekoč njegov drugi dom. Izpočetka je na tej šoli učil solo-, zborovo in splošno petje, teorijo, harmonijo in klavir; od leta 1892. dalje, odkar je na zavod prišel prof. Hubad, pa le še solo-petje in klavir. Ta dva predmeta je poučeval do svoje smrti. Prof. Gerbič je bil s šolo „Glasbene Matice“ tako tesno spojen, da si nismo mogli predstavljati matične šole brez Gerbića, ne Gerbića brez matične šole. Zasluge, ki si jih je Gerbič stekel pri „Glasbeni Matici“ kot glasbeni učitelj in šolski voditelj, so znane vsakomur, kdor je v zadnjih desetletjih le količkaj zasledoval delovanje „Glasbene Matice“, tega našega prvega in najbolj odličnega glasbenega društva, delujočega kot šolski, koncertni in glasbeno-literarni zavod. Gerbič je pri „Glasbeni Matici“ deloval požrtvovalno, vestno in vstrajno, zraven pa tiho in skromno. Za njegovo zaslužno in uspešno delovanje ga je „Glasbena Matica“ odlikovala s tem, da ga je izvolila svojim častnim članom.

Pokojni Fran Gerbič ima eminentne zasluge tudi za naše Cecilijino društvo. V odbor je bil izvoljen pri XI. občnem zboru 22. novembra 1899 in se je ves čas do smrti izredno marljivo udeleževal odborovih sej, se zanimal za vse Cecilijino društveno delovanje ter z besedo in dejanjem bil našemu društvu vedno na uslugo. Pri cerkvenoglasbenem tečaju v Ljubljani leta 1911. je živahno in zanimivo predaval o metodiki pevskega pouka. Njegovo izborno predavanje je Cecilijino društvo izdalo potem v posebni knjižici „Metodika pevskega pouka“, ki so jo naročniki „Cerkvenega Glasbenika“ dobili leta 1912 kot dodatno prilogo. Knjižico, opremljeno s štirimi od Gerbića napravljenimi risbami o pevskem organu, so strokovnjaki vsestransko laskavo ocenili. Gerbič je bil sploh kot pevski učitelj praktik in je pri pouku zajemal iz

svojih bogatih življenskih pevskih izkušenj. Napisal je tudi obširno teoretično-praktično pevsko šolo, ki se nahaja v rokopisu. Za cerkvenoglasbeni tečaj, ki ga je Cecilijino društvo nameravalo prirediti leta 1914, ki se pa radi medtem nastale vojske ni vršil, je imel ravnatelj Gerbič pripravljen referat o glasbenem oblikoslovju. Rad je prihajal k šolskim sklepom v orgljarsko šolo, z mladeniškim veseljem se udeleževal cerkvenih koncertov. Tudi pri Cecilijinih in organistovskih prijateljskih sestankih je bil — če le mogoče — navzoč in znal vsakokrat povedati marsikatero bodisi poučno, bodisi šaljivo, vsikdar pa zanimivo anekdoto iz glasbenega življenja. V našem Cecilijinem društvu bomo ravnatelja Gerbiča resnično zelo pogrešali.

In končno Gerbič kot slovenski skladatelj! Brez ozira na to, koliko in kake skladbe nam je ustvaril, se mi zdi potrebno pri njegovem skladanju opozoriti zlasti na dve posebno važni reči. Z različnimi našimi starejšimi skladatelji je oral ledino slovenske glasbe: začel skladati v dobi ko so Slovenci imeli komaj kaj domačih skladb. To mu moramo šteti v prvo posebno zaslugo. Kot drugo njegovo skladateljsko zaslugo in vrlino pa moramo povdariti, da je v svoji zadnji skladateljski dobi — pri svojih sedemdesetih letih in še dalje — še vedno ustvarjal nova in vedno večja dela in kazal v teh svojih skladbah zmisel za današnji glasbeni napredek. V podrobno razmotrivanje in ocenjevanje njegovih skladb se na tem mestu ne bomo spuščali; to tem bolj, ker smo Gerbiča kot skladatelja in posebno še kot cerkvenega skladatelja opisali v izpočetka imenovanem članku našega lista (1910, 10. in 11. št.) Ponavljamo le sumarično, da je Gerbič zlagal za svet in cerkev. Med njegovimi svetnimi skladbami so znameniti razni samospievi s klavirjem; zbirka 150 narodnih pesmi, prirejenih za en glas in klavir (v treh zvezkih); „Slovanska jeka“, moški in ženski zbori; 20 moških zborov v slovenskem narodnem značaju (XI. zvezek Matičnih zborovih partitur); opera „Kres“ v treh dejanjih, ki ji Gerbič napisal — kakor tudi mnogim drugim skladbam — sam besedilo; Jugoslovanska rapsodija za orkester; Himna za mešani zbor soli in orkester; Slovo, kantata za moški zbor in orkester; Valček za sopranski solo in orkester; in iz najzadnjega časa opera „Nabor“, simfonija za orkester in zbor in kantata „Oče naš“ za soli, mešani zbor in orkester.

Glasbeno in književno važen je glasben list „Glasbena Zora“, ki ga je Gerbič začel izdajati leta 1899. in ki je leta 1900 izhajal s književno prilogo. V tem glasbenem zborniku je objavljenih 14 Gerbičevih skladb: 11 zborov, 1 samospiev in 2 klavirski skladbi. Žal, da je list vsled malomarnosti našega glasbenega občinstva moral prenehati. K sreči so pa koj naslednje leto (1901) začeli izhajati od dr. Gojmira Kreka urejevani „Novi Akordi“, ki jim je bil Gerbič v vseh letih eden najmarljivejših sotrudnikov. V „Novih Akordih“ je objavljenih 21 Gerbičevih skladb, v književni prilogi mnogo Gerbičevih člankov.

Izmed Gerbičevih cerkvenih skladb omenjam poleg že imenovanih „Treh božičnih napevov“ in „Lire Sionske“ nadaljnje njegove starejše skladbe: „Cerkveni napevi“ (osem mešanih zborov), „Slovenska sv. maša z blagoslovom“ v F-duru za mešani zbor in „Pet velikonočnih“ za mešani zbor. V novejšem času je izdal leta 1912: 20 Marijinih pesmi za mešani zbor pod naslovom „Slava nebeški Kraljici“ in zbirko posvetil premil. g. dr. Andreju Karlinu, škofu tržaško-koperskemu. Isto leto je izšla „Slovenska maša v čast sv. Frančišku Serafinskemu, leta 1913 pa 12 Tantum ergo, oboje za mešani zbor. Za zbirko „Slava presv. Evharistiji“, prirejani od pisca teh vrst, je Gerbič prispeval dve pesmi. Jako lepa skladba je njegova nagrobnica za moški zbor v Maroltovi zbirki „Nagrobnice“, št. 9. z nenavadno pesniškim Bilčevim besedilom. V rokopisu se nahajajo tri latinske maše: Missa in honorem Resurrectionis D. N. J. Ch. za mešani zbor in orkester, Missa in honorem B. M. V. za mešani zbor in orglje in Missa in honorem St. Cordis Jesu za mešani zbor in orkester. Od dveh od Gerbiča zloženih „Ave Maria“ je krajša priobčena v „Novih Akordih“ v „Franu Gerbiču posvečeni številki“ (X. 5) za dva glasa in orglje ozir. klavir, daljša se nahaja v rokopisu. V rokopisih so še: Trije ofertoriji: „In me gratia“ za rožnovensko nedeljo, „Populum humilem“ za osmo nedeljo po Binkoštih in „Domine convertere“ za nedeljo v osmini praznika sv. Rešnjega Telesa; osem božičnih pesmi za mešani zbor, himna „Zlatomašniku“ in še več pesmi za razne prilike.

V starejših Gerbičevih cerkvenih pesmih je slog različen, semtertje pač nekoliko posvetno zaokrožen, vobče pa cerkve dostojen, po vsebini in obliki plemenit. V cerkvenih skladbah iz poznejše dobe pa se je Gerbič dosledno držal zmernega cecilianizma. V svetnih skladbah se nam Gerbičeva muza javlja pristno slovenska oziroma slovanska. Glasba mu vre iz srca naravno in neprisiljeno. Oblika nam razodeva temeljito izobraženega glasbenika.

Umestno bi bilo, da bi se njegova rokopisna ostalina pregledala in bi se še ta ali ona skladba spravila v tisk. Izmed njegovih cerkvenih pesmi, — mislim starejše, — upam, da bomo mogli o priliki prirediti primerno zbirko. Predvsem pa naj bi se njegove skladbe večjega obsega, zlasti njegove najnovejše skladbe kmalu dostojno izvajale!

* * *

Pokojnega ravnatelja Gerbiča nismo le kot glasbenika visoko cenili, ampak tudi kot sicer vrlega: vernega, ljubeznjivega moža radi imeli. Na njem ni bilo nič visokega, nič odbijajočega, pač pa vse tako domače preprosto in prikupljivo. Še govoric je ohranil čisto cirkniško in tudi kot tak nam je dopadel.

* * *

O priliki njegove smrti je Cecilijino društvo izreklo blagi gospe soprogi-vdovi in velespoštovani družini iskreno sožalje. Tudi se je večina odbora udeležila pogreba.

Še par besed rajniku v slovo! Kolikokrat smo si z blagopokojnim gosp. ravnateljem ob godovih in ob novoletnih dneh stiskali desnice in voščili srečo. Sedaj voščimo ljubemu pokojniku preko groba: večni mir in pokoj. Dal Bog, da nas enkrat združi veselo in srečno vstajenje!

Stanko Premrl.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

IV. Zunanja oblika cerkvenih kompozicij.

V tem odstavku daje Motu proprio navodila zlasti cerkvenim skladateljem, da se v svojih skladbah ne oddaljijo preveč od starih tradicionalnih oblik, kakor nam jih kaže v prvi vrsti gregorianski koral. Piše namreč:

„Posamezni deli maše in duhovnih dnevníc morajo tudi v glasbenem oziru obdržati isto obliko in isti značaj, ki ga jim je nadela cerkvena radicija in je najbolj izražen v gregorianskem petju. Različno se torej glasbeno obravnavajo introit, gradual, antifona, psalm, himen, gloria in excelsis itd.

Posebej se je treba ozirati na sledeča pravila:

a) Kyrie, Gloria, Credo itd. morajo tvoriti enoto kompozicije, kakor to njih tekst zahteva. Torej ni dopuščeno komponirati jih tako, da posamezni deli nimajo nikake zveze med seboj, da vsak del zase tvori popolno celoto, da se more iz cele kompozicije izločiti in s čim drugim nadomestiti.

b) Pri večernicah se moramo ravnati po naredbah „Caeremoniale Episcoporum“, ki za petje psalmov predpisuje gregoriansko petje in dovoljuje figurirano glasbo za Gloria Patri in za himen.

Pri večjih slovesnostih je pa vendar dovoljeno, da se gregoriansko petje kora menjuje s takozvanimi falsibordoni ali slično komponiranimi verzi.

Za včasih je dovoljeno uglasbiti tudi cele psalme, da se le pri tem načinu glasbe ohrani lastnost psalmodije (odpevanja), t. j. če pevci navidezno odpevajo, naj že v popolnoma novih melodijah ali pa v takih, ki so vzete iz gregorianskega petja ali so po njem posnete.

Za vedno so torej izključeni in prepovedani takozvani koncertni psalmi.

c) Pri cerkvenih himnih treba paziti na tradicionalno obliko. Ni dovoljeno torej n. pr. Tantum ergo tako komponirati, da bi bila prva kitica romanca, kavatina ali adagio, Genitori pa allegro.

d) Antifone pri večernicah naj se redoma pojó v njim navadnih gregorijskih melodijah. Ako jih kdo hoče o posebni priliki uglasbiti, tedaj ne smejo imeti oblike koncertne melodije in tudi ne smejo po obsegu postati moteti ali kantate.“

Ti predpisi ne veljajo toliko našim krajem, kakor velikoveč Italiji, kjer so se polagoma vgnjezdile različne — nam neznane — razvade. Tako so nekateri italijanski skladatelji iz enega celotnega liturgičnega teksta, kakor je n. pr. Gloria ali Credo, napravili dolge kantate z več samostojnimi odstavki. Kaj takega prepoveduje Motu proprio. Dobri skladatelji seve skrbé za lepo enotnost ne le v posameznem takem liturgičnem tekstu, temveč za enotnost celò med vsemi stalnimi spevi svete maše. Zato uporabljajo kaj radi iste glavne motive v vseh stalnih delih svete maše. To so dobro znali že stari mojstri klasične polifonije.

Tudi drugo, kar navaja Motu proprio v tem odstavku, meri večinoma na italijanske razmere.

V. Pevci.

O teh pravi Motu proprio:

„Vse liturgično petje, izvzemši ono, kar poje duhovnik ali strežniki pri oltarju, in ki naj se poje ravno radi tega v gregorijski melodiji in brez spremljevanja orgelj, je pravzaprav lastno zboru levitov; zbog tega zastopajo vsi oni, ki pri službi božji pojó, tudi če so laiki, mesto pevcev cerkvenega zbora. Zato naj ima njihova glasba, vsaj večjidel, znak zborovega petja v koru.

S tem pa petje solistov ni izključeno. Vendar naj pri liturgičnih opravilih ne prevladuje tako, da bi se večji del liturgičnega teksta tako pel, temveč mora imeti na sebi značaj preproste melodične fraze in bodi kar najtesneje združen z ostalo skladbo, namenjeno za pevski zbor.

Iz istega načela (da nadomestujejo pevci nekdanje levite) sledi pa tudi, da izvršujejo pevci v cerkvi pravo liturgično opravilo, in da ravno vsled tega ženskam, ki vendar niso zmožne take službe, ne moremo dopustiti, da bi sodelovale v koru ali v pevskem zboru. Ako se hočejo torej uporabiti visoki sopranovi ali altovi glasovi, naj se isti po starodavni šegi Cerkve izpopolnijo po deških glasovih.

Končno naj se v cerkveni pevski zbor sprejemajo samo pevci, ki so res pobožni in pošteno živijo, ki se po svoji skromnosti in lepem vedenju med liturgično službo božjo kažejo vredne svete službe, ki jo opravljajo. Lepo se poda, da pevci, ko pojó v cerkvi, nosijo cerkveno obleko in koretlje ter da so z mrežo zavarovani, ako je pevski zbor le preveč izpostavljen pogledom ljudstva.“

S temi besedami poudarja Motu proprio, da opravlja cerkveni pevski zbor liturgično službo in da dandanašnji cerkveni pevci nadomeščajo nekdanje duhovne osebe, ki so imele vsaj nižje redove, da so smele v prvih časih svete Cerkve pri službi božji izvrševati liturgične speve. Kako velika je torej čast cerkvenega pevca — laika! Sodelovati sme pri najsvetejši daritvi in pri drugih vzvišenih opravilih svete Cerkve, kar je bilo

nekdaj dovoljeno le duhovnim osebam.¹⁾ Cerkevni pevec deluje na prav poseben način v večjo čast božjo in v vzpodbudo vernikov, in zato si nabira na cerkvenem koru neminljivih zaslug za večnost.²⁾

Ker pa opravljajo cerkveni pevci liturgično službo, morajo biti praviloma moškega spola. Gledé ljubljanske škofije je presvetlemu gospodu knezoškofu Antonu Bonaventuru sam sveti Oče Pij X. dal nekaj ustmen spregled od tega predpisa, ker bi sicer nastale pri nas skoro nepremagljive težkoče.

V zgorenjem odstavku pa ni rečeno, da bi ne smela pri službi božji ženska orgljati.

Da morajo cerkveni pevci kot namestniki nekdanjih levitov živeti pobožno in vzgledno, zahteva tudi naša knezoškofijska okrožnica, ko pravi: „Pevci naj bodo verni katoličani in spodobnega obnašanja. Ako pojó v zboru tudi ženske, naj bodo ločene od moških v toliko, da se vsak spol postavi na eno stran.“

Zastran pevcev naroča tudi druga ljubljanska sinoda organistu to-le:

„Organist naj se ne plaši potrebnega truda, da pridobi zadostno število pevcev in jih v petju z vso marljivostjo izобрази. Pevske vaje pozno v noč niso dovoljene; tudi niso dovoljene vaje s posameznimi pevkami posebej; dalje ni dovoljeno vedno skupno in mešano klicatj mladeniče in dekleta k izkušnjam, ampak da se zabrani pohujšanje, nai uči organist dekleta skupno ob istem času, mladeniče pa tudi posebej, izvzemši slučaj, da je radi pravilnega petja v cerkvi potrebno napraviti eno ali dve skupni izkušnji pevcev in pevk.“

Organist bodi s pevci prijazen, krotak in potrpežljiv; nikogar naj ne predpostavlja drugim, ga povzdiguje ali kara; morda nastale prepire naj mirno poravnava; naj ne dopušča, da bi pevci sami izbirali pesmi, niti njegova žena, ampak ozira naj se na želje pevskega zbora in sam odloči, kaj se bo pelo.

Kot pevca ali pevko naj brez župnikovega dovoljenja ne prípušča in ne odstavlja nikogar, in tudi ne dopušča, da bi pomagali v sosednjih župnijah. V pevski zbor naj se jemljó le osebe, ki so resnično pobožne in neomadeževanega življenja; osebe pevskega zbora, ki bi dajale pohujšanje, mora naznaniti župniku. Splošno naj skrbi z največjo pozornostjo za dobro ime svojega zbora.“

¹⁾ Ako premišljujemo čast cerkvenega pevca, se moramo le čuditi, kako se more ta ali oni, ki mu je Bog podelil pevski dar, odtegovati cerkvenemu koru! Žalostna resnica je, da za posvetna pevska društva je lahko dobiti pevskih članov kljub temu, da morajo kot društveni udje še sami plačevati znatne prispevke, za cerkveno petje pa jih mnogokrat ni dobiti niti proti primerni plači!

²⁾ Tudi mnogih odpustkov so deležni cerkveni pevci. Papež Pij VII. je 16. januarja 1817 podelil odpustek enega leta, kolikorkrat kdo pospešuje sveto petje, in odpustek 100 dni vsem onim, ki pojó svete pesmi.

VI. Orglje in instrumenti.

V tem oziru določa Motu proprio to-le:

„Prava cerkvena glasba je pravzaprav vokalna glasba. Vendar je dovoljena tudi glasba s spremljevanjem orgelj. Dà, pri posamnih posebnih prilikah se smejo v postavnih mejah in vpoštevaje pristojne ozire rabiti tudi drugi instrumenti. Vendar se pa to ne sme nikdar zgoditi brez posebnega dovoljenja škofovega, kakor zahteva to „Caeremoniale episcoporum“.

Prevladovati mora vedno petje; orglje in instrumenti naj ga samo podpirajo, ne smejo ga pa uduševati.

Ni dovoljeno začenjati petje z dolgimi preludiji, niti ga prekinjati z dolgimi medigrami.

Orgljanje naj se pri spremljanju petja v preludijih in medigrah itd. ne prilagodi samo naravi instrumenta, ampak naj zadošča tudi vsem onim zahtevam, katere moramo, kakor zgoraj povedano, staviti na dobro cerkveno glasbo.

Poraba klavirja v cerkvi je prepovedana, ravno tako uporaba šumčih in veseljaških instrumentov, kakršni so mali in veliki boben, cinele,¹⁾ zvončki i. dr.

Takozvanim muzikalnim bandam je strogo prepovedano igrati v cerkvi; samo izjemoma, če je škof pripustil, naj se dovoli, uporabiti omejeno, kraju primerno in prikladno število pihal; vendar mora dotična skladba, ki se ima proizvajati, biti s spremljevanjem vred uglasbena v resnem slogu, ki je podoben slogu za orglje in z njim popolnoma soglaša.

Pri procesijah zunaj cerkve lahko z dovoljenjem škofovim igra banda, vendar pa ne sme nikakor igrati posvetnih komadov.²⁾ Želeti bi bilo, da bi se godba ob takih prilikah omejila na spremljevanje kake latinske ali v domačem jeziku zložene cerkvene pesmi, katero pojó pevci ali pobožne družbe, ki se udeležujejo procesije.“

Ta določila motuproprija so dovolj jasna in ne potrebujejo posebne razlage.

Organisti naj se varujejo, da ne bodo orgelj nikdar zlorabili, kakor se je žal že mnogokrat zgodilo. Na vsak javni nastop v cerkvi naj se dobro pripravijo. Naša škofijska okrožnica pravi: „Najbolje je, da igrajo po tiskanih predlogah, zlasti kadar je več časa za sviranje.“

Da pa bodo mogli res dostojno orgljati, morajo biti v svoji stroki dobro izobraženi. Zato določuje naša okrožnica: „Organisti, v kolikor se bodo nadalje nastavljali, morajo biti šolani in za svojo službo uspo-

¹⁾ Italijanski izraz „piatti“ (latinsko „patellae“) ne pomenja pavk, kakor stoj napačno v dosedanjem slovenskem prevodu motuproprija, temveč cinele, t. j. oni dve pločevinasti „pokrivači“, s katerima se pri vojaški godbi udarja drugo ob drugo. Pavk Motu proprio sploh nič ne omenja.

²⁾ Dandanes je poskrbljeno tudi za take bande, ako imajo le resno voljo. V Nemčiji je izšlo več takih primernih skladb za pihala, n. pr. pri Coppenrathu v Regensburgu i. dr.

sobljeni. Komisija ima nalog, gospodom župnikom dajati pojasnila o usposobljenosti prosilcev za organistovske službe.“

In druga ljubljanska sinoda pravi: „Organist naj hrepeni po vedno večji popolnosti v svoji stroki, zato naj nikdar ne zanemarja teoretične in praktične izobrazbe, ampak naj jo vsak dan nadaljuje; zahaja naj rad k poučnim tečajem, ki se večkrat vršijo za povzdigo cerkvene glasbe.“

Posebno pozornost naj obračajo organisti na orglje, da ravnaajo z njimi pravilno. V tem oziru beremo v naši okrožnici:

„Orglje so dragocena stvar, namenjene bogoslužju, zategadelj posebej blagoslovljene. Zatorej naj cerkveni predstojniki in orgljavci posvetijo orgljam vso pozornost. Kadar cerkev potrebuje novih orgelj, naj se cerkveno predstojništvo obrne na enega izmed domačih mojstrov za dispozicijo in načrt omare. Oboje se predloži v zmislu „Škofijskega Lista“ 1892, stran 76., knezo-škofijskemu ordinariatu v pregled in potrdilo Ako je stara omara, bodisi po svojem slogu ali gradivu še količkaj vredna, naj se ohrani in, če potreba, poveča. Ko so orglje izvršene, naj se zopet knezo-škofijski ordinariat zaprosi za kolavdacijo, in ta bo poveril kolavdacijo strokovnjakom, ki bodo orglje pregledali in svoje poročilo ordinariatu predložili. Ta naredba je le v korist cerkvam in naj se vestno izpolnjuje.“

Orglje naj se varujejo prahu in solnčnih žarkov, zlasti je paziti, da miši ne pridejo zraven. Ako kaj ni v redu in organist sam ne more popraviti, naj se pokliče mojster sam, ki itak garantira nekoliko let za svoje delo. Ako je cerkev zelo obiskovana in se mnogo praši v nji, naj se orglje v gotovih dobah izpraše in uglašé. Je nekoliko stroškov, a orglje se na ta način bolje ohranijo.

Po igri naj se registri zapró, da peresa ne izgubé prožnosti. Polne orglje naj zadoné ob praznikih, in sicer v začetku in koncem svete maše, kakor tudi ob slovesnem prihodu in izhodu škofa. Sicer pa naj se orglje rabijo prav diskretno, zlasti naj nikdar ne prevpijejo petja, ampak naj ga prijetno podpirajo.“

Gledé drugih instrumentov določa naša okrožnica to-le:

„Orkester ni prepovedan, vendar je treba v tem oziru velike previdnosti. Kjer ni v navadi, naj se ne vpelje, najmanj tam, kjer ne dostaja moči in godbenega orodja. Prepovedano je pa vsako glasbilo, ki svira mehanično, na primer gramofon, orkestrion itd.; istotako klavir, tamburica, kitara, harmonika. Godba na pihala (banda) je v cerkvi prepovedana; pri procesijah naj se ne vpelje; ako je vpeljana radi nastopa vojaštva ali drugega moštva, naj vsaj ne igra neprikladnih komadov, najmanj takih, ki spominjajo na erotično (ljubimsko) besedilo.“

(Dalje prih.)

Glasba pri službi božji — s praktičnega stališča.

Fran Mlinar-Cigale.

Morda ne bo v škodo, če si ogledamo glasbo pri službi božji enkrat tudi iz kolikor mogoče praktičnega stališča — s posebnim ozirom na organista oziroma pevovodja. V tem pogledu je še prav mnogo nedostatkov, ki bi se pa dali odpraviti z ne prevelikim trudom in vsaj s primerno dobro voljo.

So to napake ali vsaj nedostatki, ki jih zelo pogosto opažamo ne samo na slabših, ampak večkrat celo na boljših korih. Vzemimo *dopoldansko službo božjo*, sv. mašo! Najprej seve preludij s polnimi orgljami (večni Rinck v prehitvajočem tempu) in kako velikrat tudi brez prave skladnosti in priprave na službo božjo. Ni namreč vseeno, kakšen preludij igrati za uvod. Preludij mora biti primerno izbran cerkvenemu času, slovesnosti, in tudi celotni program pesmi, ki se bodo med sv. mašo izvajale, treba upoštevati. Tistim, ki menijo, da je ravno pleno-igra neobhodno potrebna priprava na službo božjo, tistim zagotovimo, da bodo marsikaterikrat dosegli neprimerno večji, globlji in bolj pretresujoč učinek, če puste miksture in jezičnike pri miru, začno pp in po rahlem stopnjevanju nastavijo vstopno pesem. Priznam pa, da bi bilo to umestno samo za gotove slučaje. Smoter vsega muziciranja nam bodi poleg verske izpodbude tudi to, da je glasbena produkcija v cerkvi tudi iz absolutno glasbenega stališča kolikor mogoče zaokrožena, enotna, tako da tvorijo vse točke nekako organsko celoto. Pesmi, medigre, pred- in poigre treba tako izbrati, da se med seboj dopolnjujejo. Organist mora gledati, da so si pesmi kolikor toliko sorodne med sabo, če možno tudi po tonovskih načinih in da se hkrati tudi lepo stopnjujejo, da tvorijo vseskoz učinkovito celoto. (Kakor pa bi bilo slabo, če bi bile pesmi iz vseh mogočih oddaljenih tonovih načinov izbrane, ravnotako bi grešil tudi tisti, ki bi izbral program v enem samem tonovem načinu!)

Kako neprimerno je vzeti za začetek mogočno in blestečo predigro, nato pa sledi vstop, udana in skesana obtožba grešnika... Skladbe naj se po duhu in notranjem sestavu dvigajo, naraščajo, tako da, če že ne na zunaj, imamo vsaj v notranji zvezi neki generalni crescendo, ki na koncu izveni v mogočen, veličasten slivospev.

Vse lepši in intenzivnejši je celotni vtis, če vlada začetkoma gotova skromnost in ekonomija sil in se potem te razvijejo v večji bujnosti in pestrosti. Da bi si pa kdo zamislil vso glasbeno produkcijo pri službi božji popolnoma z absolutno glasbenega stališča, bi tudi napačno ravnal, kajti cerkvena glasba je v svojem bistvu menda vendar programatična.

Orgljanje samo je tudi še vedno žalostno poglavje, posebno v sedanjih časih ob izrednih razmerah. Organist, tudi spretnejši, naj bi vendar brez skrbi rabil predloge in sicer dobre predloge. Ni se mu treba tega sramovati, njegov ugled ne bo raditega niti najmanj trpel! Posebno priporočljiva je raba dobrih kadenc, zlasti za boljše organiste, da potem

to ogrodje duhovitejše obdelajo in postane improvizacija tako enotnejša. Izognejo se na ta način tudi nevarnosti, da zaidejo v banalnosti ali celo trivialnosti, ki jih včasih slišimo od „improvizatorjev“. Zgodi se, da zna organist komaj napraviti pravilno kadenco, pa že smatra za sramotno posluževati se pri igri zbirki.¹⁾

Dogaja se pa tudi, da jih marsikdo rabi brez sistema. Tak človek vam oddrda stran za stranjo, kar ni skoraj nič manjša napaka. Igra izgubi vsako notranjo zvezo, so le posamezni odlomki, kakor iztrgani iz neke celote, saj komadi so v zbirkah kolikor mogoče raznolični in se nikakor ne izpolnjujejo med sabo. Treba vselej prej premisliti in presoditi, k a t e r e predloge so za posamezne slučaje primerne. V nekem kraju avstrijskega juga sem imel enkrat priliko občudovati naravnost klasičen slučaj take neokusnosti. Organist, sicer prav izboren igralec, je igral po povzdigovanju fugo in jo stopnjeval do blestečega plena, nakar je sledila sladkobna sentimentalna pesem. Menda si je mislil; po povzdigovanju so ljudje najbolj zbranega duha in bo prišla moja fuga veliko bolj do veljave kakor morda ob koncu!

Omenim naj še m o d u l a c i j e! To je nadvse važno poglavje v vsaki učni knjigi harmonije in tudi ne najmanjše. Toda praktična uporaba! Kako zelo je pomanjkljiva! Imamo včasih vtis, kakor da nam priloži kdo krepko zaušnico — take skoke iu prehode slišimo. Uporabljati pa nam je tu dvojno mero. Čisto gotovo in po pravici. Če so na sporedu skladbe starejše šole, natančno in do minucioznosti pravilno in solidno izdelane, moramo gledati, da se za celoto ohrani tudi ta stil, da se vtis enotnosti ne krši. Ne smejo biti posamezni komadi preveč oddaljeni po tonovih načinih in prehodi morajo biti na vsak način tudi lepo korektno in pravilno izvedeni.

Drugače pri več ali manj modernem progamu. Tu imamo večje možnosti glede raznoličnosti in obsega. Neposredni prehodi nas ne frapirajo, vsa muzika je kakor ena sama velika modulacija, ki najde sicer oddiha na svojih težiščih, vendar pa z nezmanjšano močjo sili po daljnem razvoju. V takem okviru učinkujejo prehodi, ki bi bili sicer naravnost surovi, veliko blažje; so le krepki. Modulacij v ozkosrčnem pomenu besede morda sploh ne rabimo, najbrž jih tudi nihče pogrešil ne bo. In ravnoista ušesa, ki so bila v zgornjem slučaju vsled male nepostavnosti neprijetno zadeta, se nad „grozodejstvi“ drugega niti najmanj ne spotikajo. Tu gre za to, da obsežemo celoto kot tako: gonilna moč notranjega razvoja nas žene nehote in nevede preko morebiti sicer kočljivih točk.

To je par misli, ki so sicer vsakdanje, pa je vendar dobro, da jih malo osvežimo. Izvesti se dajo povsod brez vsakih večjih težav in tudi

¹⁾ Nikakor nimam namena niti pravice s tem zadevati dobrih in večjih organistov. Jih je pa vendar še mnogo drugih, ki se z doslednostjo, ki bi bila vredna boljše stvari, drže svoje „umetnosti“.

na korih najstrožje observance nas ne morejo obdolžiti kakega modernega prevrata. Treba le nekolike izobrazbe okusa, kajti sama praktična izvežbanost nikakor in nikjer ne zadošča popolnoma. Treba duha, ki ima z misel za širšo harmonijo in skladnost in potem lahko velikokrat z malenkostnim trudom dosežemo najlepše uspehe.

Izvajanje Mozartovega Requiema v koncertu „Glasbene Matice“ v Ljubljani.

Koncert „Glasbene Matice“ v frančiškanski cerkvi dne 13. februarja t. l., pri katerem se je v spomin pokojnega cesarja Frančiška Josipa I. proizvajal Mozartov Requiem, je splošno prav dobro uspel. Nastopili so kot solisti predvsem basist g. Križaj, kojemu bivanje v Zagrebu v umetniškem in drugem oziru očitno koristi; njegov glas se je učvrstil in ublažil, tako, da ga človek z veseljem posluša. Tenor g. Kovača je v spremstvu g. Križaja vsekakor prešibek; sicer je pa svojo partijo dobro in z vnelo izvršil. Gospa Lovšetova nam je znana iz prejšnjih koncertov. V frančiškanski cerkvi je njen simpatični sopran prišel do polne veljave, dočim smo v „Unionovi“ dvorani v bitve „hrumu in šumu“ ob Soči pogrešali moči, voluminoznosti glasu. Prvikrat je nastopila gdč. Sadarjeva, ki razpolaga z jasnim, srednje močnim in dobro šolanim altom. Tako zbor, kakor solisti, so svoje naloge dobro pogodili; zbor je sploh znan po svoji tehnični spretnosti; seveda nekdanje moči pri moških glasovih v vojnih razmerah ni mogoče nadomestiti. Tako celota, še bolj pa kvartet je bil „*ηδὺν ἀκροσμα*“, vžitek za glasbenika. Spremljanje na orgljah je prevzel g. stolni kapelnik Stanko Premrl, ki je izpolnil tudi pavze med posameznimi deli z originalnimi interludiji — z priznano virtuoznostjo. G. Hubad je doživel veselje, da so bili vsi solisti in organist njegovi bivši učenci. Zagrebška domobranska godba je spremljala celo prireditev spretno in z vnelo, vendar se nisem mogel tako ogreti zanjo, kakor v „Soči“; cerkvene glasbe pač niso vajeni, in je tudi res razlika velika, ne sicer v tehniki, pač pa po duhu.

Delo je bilo izborna naštudirano; tudi gmotni uspeh je zadovoljiv. Žal, da je bila prireditev „akademičnega“ značaja; še rajši bi bili čuli resničen Requiem; seveda za liturgično uporabo je Mozartov Requiem preširoko zasnovan, koncertanten, vsebuje pa marsikak intimen „kabinetni komad“, n. pr. „*Rex tremendae maiestatis*“. Klasičen je: „*Hostias et preces*“, „*Benedictus*“ in „*Sanctus*“. Seveda so tudi partije, ki spominjajo preveč na gledišče in strožjemu cerkvenemu glasbeniku manj ugajajo („*Domine Jesu Christe*“). Vzlic temu je bil celotni vtis prav ugoden. Frančiškanske orglje so lep instrument, orkestralnega značaja z močno intonacijo; za intimne partije ne zadovoljujejo popolnoma; mogočen je pa pleno. Čestitamo g. Hubadu in „Glasbeni Matici“, ter sklepamo z željo: Kmalu zopet kaj sličnega, če mogoče tudi cerkvenega!

Milan Kalan.

Cerkvena glasba v hrvatskem Primorju, zlasti na Trsatu in okolici.

S. P.

Za časa pettedenskega bivanja v hrvatskem Primorju jeseni leta 1916 sem imel priliko spoznavati kolikortoliko tudi ondotno cerkveno glasbo.

Predvsem na Trsatu. V tamošnji sloveči Marijini božjepotni cerkvi, lasti oo. frančiškanov, opravlja sedaj službo organista in pevovodja mlad frančiškan P. Tit Horvat. Organistovsko službo je nastopil za P. Kamilom Kolbom, znanim nadarjenim cerkvenim skladateljem, ki je bil kmalu po začetku vojske vpoklican kot vojni kurat. P. Tit je sicer samouk, a zelo nadarjen; je dober pevec-tenorist in spreten v orgljanju. Igra največ iz dobrih preludijskih zbirk in tudi izbira ponajveč primerne skladbe. Zelo umestno bi bilo, da ga njegovi redovni predstojniki pošljejo na kako višjo cerkveno-glasbeno šolo ali da mu na kak drug način omogočijo, da se še dalje, globlje in temeljiteje v cerkveni glasbi izobrazi. To mu prav iz srca želimo in privoščimo. — V omenjeni tersatski božjepotni cerkvi imajo vsako nedeljo in praznik slovesno sv. mašo. Pevski zbor je sedaj bolj pičel; samo majhno število klerikov - novincev poje izvečine koralne maše, največkrat Missa de Angelis. Vloge: introite, graduale, ofertorije, in komunije poje organist P. Tit sam, bodisi koralno ali pa iz Griesbacherjevega Repertorium chorale. Requieme, ki jih je mnogo, poje tudi organist sam; koralnega in nekaj figuralnih. Glede slovesnih maš imajo v tersatski božjepotni cerkvi posebno pravico, da jih smejo obhajati v latinskem in staroslovenskem jeziku. Frančiškani sami jih pojo v latinščini, svetni domači duhovniki, ki semtertje tu celebrirajo, pa navadno v staroslovenščini. Drugod v hrvatskem Primorju v senjsko-modruški škofiji pa smejo duhovniki tihe sv. maše brati latinsko in staroslovensko, slovesne pa morajo peti izključno v staroslovenščini. — Ljudsko cerkveno petje se goji v tersatski božjepotni cerkvi zlasti pri litanijah ob sobotah, nedeljah in praznikih. Napev, po katerem pojo „Svet, svet, svet“, je podoben deloma slovenskemu „Sveto“, deloma nemškemu „Heilig“. To blagoslovno pesem poje ljudstvo trikrat zapored. Tempo je pa sigurno prepočasen, vsled česar petje postane nekam težko, okorno, oddihi so pogosto napačni in tudi glasovi v višini semtertje detonirajo. Kadar so peli „piano“, mi je bilo všeč; „forte“ pa je bil večkrat neznosen. Po blagoslovu pojo nadaljevanje prejšnje pesmi „Svet“: „Ne ostavi nas nikdar . . .“ Ta pesem ima daljši tekst kot naša „Nikdar nas ne zapusti“. Na koncu pristavijo namreč še sledečo kitico:

„Slavno budi ime Isus,
slavno ime Marijo;
ime Isus slavno budi,
slavno ime Marijo!“

Škoda, da se to lepo besedilo pri nas ne poje. Svojtčas se je pa skoro gotovo pelo, ker se nahaja v Riharjevih „Vishah“.

Kakor pri nas Slovincih, tako in morda še bolj so pri Hrvatih priljubljene pete lavretanske litanije. Pojo pa jih Hrvatje na ta način kot n. pr. naši Primorci, da jih pojo cele od začetka do konca kakor se nahajajo v molitvenikih, torej brez odpevanj, običajnih n. pr. pri nas na Kranjskem. V ta namen se poslužujejo nekake krajše ali daljše šablone, ki tvori sama zase zaokroženo enoto kot n. pr. koralni Kyrie ali Agnus Dei in se potem ponavlja skozi cele litanije. V tersatski božjepotni cerkvi se litanije pojo vsako nedeljo in praznik, dostikrat tudi ob sobotah. Petje je enoglasno in navdušeno. Napevov imajo mnogo in lahko izbirajo med lažjimi in težjimi, preprostimi in slovesnimi. Tovrstne skladbe dasi male po obsegu, prištevam biserom hrvatske cerkvene ljudske glasbe. Pri blagoslovih po rimskem obredu pojejo „Tantum ergo“ v staroslovenščini. Blagoslovne pesmi, litanije itd., ki se pojo v cerkvi, se nauči naprej poseben ženski zbor, ki se potem postavi nekako v sredini cerkve in služi tako za učitelja in dirigenta ostalega vernega ljudstva. Na Dunaju in v dunajski nadškofiji upeljujejo — kakor znano — zadnja leta cerkveno ljudsko petje na ta način, da duhovnik ali kdo drugi poučuje ljudstvo kar v cerkvi, da jim pesem kos za kosom „naprej“ poje, in drugi za njim. To je dober način. Omenjeni način, kakor se prakticira na Tersatu, pa tudi ni slab. Najboljše pa je, če se pri uvajanju cerkvenega ljudskega petja poslužujemo obeh načinov oziroma oba načina združimo. Tudi pri nas bo treba prej ali slej začeti in takrat z vso resnobo. Po pripravah, ki se vrše od strani merodajnih faktorjev, smemo upati, da se tudi pri nas zopet razvije cerkveno ljudsko petje, kakor je bilo nekaj v navadi.

V tersatski župni cerkvi sv. Jurija poje ob slovesnejših prilikah mešani zbor, obstoječ iz kakih 12 grl; drugače le ženski dvoglasni zbor. Staroslovenska maša, vobče homofonna, ponekod pa tudi nekoliko tematična skladba, ki sem jo slišal v tej cerkvi 4. oktobra 1916, se je pela dokaj dobro in dovolj dostojno. V dinamiki razločujejo seveda le *p* in *f*; pri zadnjem nekoliko pretiravajo, kar na me ni napravilo ugodnega vtisa, ker sem pač navajen na bolj voljno zborovo petje. Po sv. maši je šolska mladina pela zahvalno in cesarsko pesem. „Forte“- mesta so bila neznosno kričanje . . . Oj ti ljubi šolski pevski pouk!

Isti dan uro pozneje se mi je nudila prilika prisostvovati v mestu Reki v glavni mestni cerkvi slovesni cesarski maši. Došel sem v cerkev, ko so peli Gloria. Kmalu sem vedel, pri čem sem. Okrogla, plitva italijanska glasba. Mašo je pel moški kvartet, spremljate so orglje. Petje samo kot tako je bilo še nekaj vredno; šlo je gladko, poznal pa se je gledališki patos. Tekst maše, zlasti Credo in in koncem maše Te Deum zelo okrajšan. Odgovori štiriglasni po znani šabloni z jako močno spremljanimi orgljami. Orgljanje — v mislih imam preludiranje — je dajalo organistu izredno slabo spričevalo; kazalo je pač vsekako diletantsko spretnost, a o kakem cerkvenem duhu in resnični umetnosti ni bilo ne duha ne sluha. Reči moram, da tako škandaloznega, za cerkev resnično kar najmanj prikladnega preludiranja še morda nisem slišal. Obžaloval sem celebranta, cerkvenega prelata in druge duhovnike, ki se zadovoljujejo s tako ničvredno

glasbo. V orgljah, narejenih od italijanskega mojstra, se nahaja tudi harmonij kot samostojen register. Ravnotako tudi v cerkvi sv. Vida, ki ima v Reki najboljše orglje, seveda tudi italijansko delo.

V okolici Tersata sem si ogledal orglje v Dragi, pol ure od Tersata oddaljeni, v prijazni dolini ležeči vasi. Orglje so italijansko delo, in kažejo, da so bile svoj čas primeroma dober instrument, zdaj pa že zelo nadušljive. Kor je izredno velik. V Cerniku, v bližnjem „gorskem Kotáru“ ležeči župniji z 2000 dušami in več ondi se nahajajočimi uradi stoji nova, čedna cerkev. Orglje je napravila češka tvrdka I. Tuček iz Kutne hore. So srednje dober instrument in zelo dobro ohranjene. Od Tučka so tudi orglje v tersatski župni cerkvi, po dispoziciji približno enake. Obedve enomanualne. Še par nežnih osemčevljskih registrov: kak rezoč in kaka flavta bi za spremljanje petja in za ublažitev prehodov med posameznimi sedanjimi registri ne bilo odveč. V Škrljevem, tudi v gorskem okrožju ležeči župniji, hkrati drugi postaji na železnici iz Reke v Karlovec, imajo tudi novo še le pred kakimi desetimi leti zidano cerkev in v nji orglje, narejene od Hefererja v Zagrebu. Enomanualne, 8 registrov in nekaj zvez. Delo je srednje vrste. Piščali odgovarjajo počasi, mnogo jih ne poje. Tu sem bil pri slovesnih petih litanijah na dan, ko so imeli dnevno češčenje sv. Rešnjega Telesa ali kakor Hrvatje pravijo „klečanje“. Izvajali so preproste evharistične pesmi: Mittererjevo „Posvetitev presv. Jezusovemu Srcu“, ki si jo je organist-samouk preložil iz D-dura v C-dur in po svoje priredil z dvema akordoma, in našo ljudsko „Glasno zapojmo“ s hrvatskim besedilom in v bolj živahnem ritmu. Pete lavretanske litanije so bile precej podobne našim takozvanim „lemenatarskim“; sopran je intoniral, potem vsi. O kaki umetnosti seveda ni govora, a nekaj je le. Ljudje so tudi s tem prav zadovoljni.

H koncu omenjam še orglje v tersatski božjepotni cerkvi, ki so že bolj starejšega datuma od neznanega mojstra, morda od kakega Kranjca. Enomanualne s 14 registri. So dobro ohranjene in voljno intonirane, za petje zelo prikladne, pa tudi v „pleno“ lepo zaokrožene in ne preostre.

Organistovske zadeve.

1. Podporno društvo organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani.

Gospod Janez Pogačnik, c. kr. organist v Idriji, član pod. org. društva, je o priliki štiridesetletnice svojega organistovskega službovanja¹⁾ podaril podpornemu društvu 20 K. Za blagodušni dar naj blagovoli prejeti v imenu društva najtoplejše zahvalo.

Č. g. Ivan Opeka, župnik v Šmartnem v Sp. Tuhinju je prispeval še za leto 1916 prispevek 2 K. Bog plačaj!

Gg. organiste, člane podpornega društva, tem potom opozarjamo, naj prošnje za škofijsko podporo v l. 1917 kmalu vložite. Prošnje, ki se bodo vložile do

¹⁾ Glej med „Raznimi rečmi!“

približno srede junija, bo odbor v seji koncem junija rešil in poskrbel, da bodo prosilci podpore že v juliju prejeli. Vsaka prošnja za podporo mora biti zadostno utemeljena in od župnega urada priporočena. Tudi se bodo upoštevali samo tisti prosilci, ki so že poravnali društveno letno članarino v znesku 5 K.

2. Naši organisti — črnovojniki.

Velikonočne pozdrave so poslali organisti: Ivan Bohinc, Franc Gerden, Leopold Gostič (sedaj v Lovrani, Istra), Anton Jobst, Franc Lunder, Ciril Mrak, Roman Pahor, Franc Pavčič, Mihael Pogačnik, Viktor Povše, Franc Rihtar, Albin Sever, Franc Spruk in org. kandidati: Janko Kokalj, Franc Mihelčič in Ludvik Veninšek. Zadnji je bil potrjen letos v februarju. Bivši učenec ljubljanske orgljarske šole Ludvik Krže se nahaja v ruskem ujetništvu. Na dopisnici, ki jo je oddal 8. oktobra 1916 in jo je uredništvo „C. Gl.“ dobilo še le 20. febr. 1917, sporoča, da je bil zajet 28. jul. 1916 na Ruskopoljskem. Njegovo sedanje bivališče je: Štanzija, Muschebovo, Prochorovski rudnik kontor št. 10 O. B. D. Rusija. — V Ruskem ujetništvu se nahajata tudi organista Ivan Zlobko in Anton Bohinec. Na dopisnici, poslani 10. februarja 1917 pošiljata pozdrave vsem tovarišem organistom. Njiju naslov je: Rusija, Donsk. Obl-Smanu, Kuberge Smanica, Kumejnikovskaja Pog.

Pregled cerkvenoglasbenih listov.

Sv. Cecilija. 1917. 2. — Cerkvene pjesme u nekadašnjoj osorskoj biskupiji (Božidar Širola); Pučko crkveno pjevanje na otoku Krku (Fra Bernardin Sokol); Akcidentalni i kvantitetni ritam crkvenih pjesama (Ferdo Rožič); Pavlinska pjesmarica iz godine 1644 (Janko Barlè); Četvrstupčana ljestvica (Fra Bernardin Sokol); Dr. Theodor Kroyer: Joseph Rheinberger (Dragutin Andres); Iz hrvatske glazbene prošlosti. Franjo Fundak i njegova kantorska knjiga (Vinko Žganec); Glasbene bilješke iz dnevnika franjevačkog samostana u Osijeku; Naši dopisi; Glasbena literatura; Razne vesti iz Hrvatske, Slovenske, Češke, Avstrije, Njemačke; Nek je svašta; Iz „Cecilijana društva“; U skrušenosti (Ferdo Rožič); O našem glazbenem prilogu (F. Dugan). — Glasbena priloga prinaša: *Sacrum Crisiense Majus vulgo S. Ioannis Evangelistae dictum*, latinska mašna skladba za mešani zbor in deloma orglje od neznanega skladatelja iz 17. stoletja. Po rokopisu v frančiškanskem samostanu v Varaždinu priredil Franjo Dugan. — Sv. Cecilija izhaja vsaka dva meseca in velja za celo leto 5 K, za dijake 3 K. Urednik in upravitelj lista je kanonik Janko Barlè, ravnatelj nadbiskupske pisarne v Zagrebu.

Cyrill. 1917. 2. — Neobligatne orglje? (Rudolf Wünsch); Papež Pij X. in liturgično petje (dr. Karel Kašpar); Kancional Franusov (Dr. D. Orel); Umrli vladar, avstrijski cesar in kralj Franc Jožef I. in glasba (V. Müller); Učni red za igro na goslih (J. Buchtele); Ciriško delovanje; Osebne vesti; Ocene; Razna poročila. — Št. 3. Enotna pesmarica — v Nemčiji in pri nas (V. Müller); Kancional Franusov (Dr. D. Orel); Neobligatne orglje? (V. J. Korynta); Glasbene zbornice; Molitve pri tih sv. maši; Učni red za igro na goslih (J. Buchtele); Ciriško delovanje; Osebne vesti; Ocene; Razna poročila. — Cyrill izhaja desetkrat na leto in stane 5 K. Naročnino sprejema Obecná Jednota cyrillská v Prazi 1370-II.

Musica divina. 1917. 1. — Živel mladi cesar Karel! — K začetku leta (F. M.); K umevanju Franca Liszta (Maks Morold); Lisztove orgeljske skladbe (Teodor Bolte); Liturgična procesija (dr. Andrej Weißenböck); Estetično počelo kontrasta (dr. R. pl. Kralik); „Magnificat“ na sveti večer. Samostanska legenda (P. Wg. M. Ibler S. V. D.); K prilogam; Določila in ukazi; Monumentalno delo tikajoče se paleografije liturgičnega petja (dr. Egon Wellesz); Z domačih tal; Dopisi iz kroga naročnikov; Ljudsko cerkveno petje pri sv. Martinu v Klosterneuburgu; Književne in druge vesti; itd. —

Glasbena priloga prinaša Fr. Lisztovo „O Salutaris“ za 4 glasni ženski zbor in orglje ad libitum. — 2. in 3. zv. — Korralno petje v duhovskih semeniščih (dr. Drinkwelder); Liturgična procesija (dr. Weißenbäck); Študije o orientalskem cerkvenem petju (dr. Wellesz); Pevski pouk v 16. stol. (Enders); K prilogam; Prispevek k Haydnovi cesarski pesmi (dr. Kralik); Druga ljudsko cerkveno-pevska slavnost pri sv. Martinu v Klosterneuburgu; Z domačih tal; Dopisi iz krogov naročnikov; Pregled cerkvenoglasbenih listov (P. M. Horn O. S. B.); Književne in druge vesti; itd. — Glasbena priloga prinaša: 1. Alma Redemptoris Mater za mešani zbor, zložil Palestrina; 2. Alma Redemptoris Mater, zložil neznan skladatelj (iz 16.—17. stol.) — V prvi kakor v 2. in 3. št. nadaljuje Wöb v dodatni prilogi o modulaciji. — Musica divina izhaja mesečno in stane na leto 6 K. Upravništvo: Dunaj I. Karlsplatz 6. (Universal-Edition).

Dopisi.

Ljubljana. — (Poročilo stolnega kora).

Novega leta dan (1. jan. 1917.): Premrl: Missa in hon. B. M. V. „Salutis infirmorum“; Hruška: gradual; Filke: ofertorij.

Sv. Trije kralji (6. jan.) Ob šestih: Brosig: Missa in F-moll. Ob desetih: Brosig: Missa in H-moll; Foerster: gradual; Kimovec: ofertorij.

Nedeljo v osmini sv. Treh kraljev (7. jan.): Asperges (koral); Mitterer: Missa ss. Nominis Jesu; Foerster: gradual; Kimovec: ofertorij.

Drugo nedeljo po sv. Treh kraljih (14. jan.): Lavtižar: Asperges; Filke: Missa in hon. B. M. V.; Premrl: gradual; Mitterer: ofertorij.

Tretjo nedeljo po sv. Treh kraljih (21. jan.): Goller: Asperges; Böhm: Missa in hon. s. Josephi; Premrl: gradual; Mitterer: ofertorij.

Četrto nedeljo po sv. Treh kraljih (28. jan.): Premrl: Asperges; Mitterer: Missa in primitiis neosacerdotum; Premrl: gradual; Mitterer: ofertorij.

Na Svečnico (2. febr.): Filke: Missa Oriens ex alto; gradual, Foerster: ofertorij, Řihovský.

Prvo predpepelnično nedeljo (4. febr.): Koenen: Missa Panis angelicus; gradual, Foerster, ofertorij, Premrl.

Drugo predpepelnično nedeljo (11. febr.): Rheinberger: Missa in As; gradual, Foerster, ofertorij, dr. Witt.

Tretjo predpepelnično nedeljo (18. febr.): Koenen: Missa Panis angelicus; gradual, Griesbacher, pri ofertoriju: „O Deus, ego amo te“, Müller.

Prvo postno nedeljo (25. febr.): Missa in Dominicis Adventus et Quadragesimae (koral); gradual in trakt, Foerster, ofertorij, Witt.

Drugo postno nedeljo (4. marca): Haller: Missa septima; gradual in trakt, Foerster, ofertorij, Premrl.

Tretjo postno nedeljo (11. marca): Missa de Angelis (koral); pri Credo: figuralne 4 glasne vloge od Griesbacherja; gradual in trakt, Foerster, ofertorij, Premrl.

Četrto postno nedeljo (18. marca): Mitterer: Missa dominicalis s. Cassiani; gradual in ofertorij, Griesbacher.

Praznik sv. Jožefa (19. marca): Goller: Missa s. Clementis M. Hofbauer; gradual in trakt, Foerster, pri ofertoriju: „St. Joseph“, dr. Chlondowski.

Tiho nedeljo (25. marca): Missa in dominicis Adventus et Quadragesimae (koral); gradual in trakt, Foerster, pri ofertoriju: Ave Maria, Burgarell.

Cvetno nedeljo (1. apr.): Cainer: Missa in hon. D. N. J. Christi, (prvič); gradual in trakt, Foerster, ofertorij, dr. Witt.

Veliki četrtek (5. apr.): Cainer: Missa in hon. D. N. J. Ch. (Kyrie, Sanctus, Benedictus, Agnus), Gloria iz Mittererjeve maše v čast presv. Srcu Jez. v A-duru, Credo koral III.; gradual, zložil Foerster, ofertorij, zložil Omačka.

Veliki petek (6. apr.): Vittoria: Improperia.

Veliko soboto (7. apr.) dop.: Kyrie iz koralne maše: Missa tempore paschali, ostali deli iz Gruberjeve Missa Mater Dolorosa; Confitemini Domino, Foerster, vespere koralno.

Veliko soboto (7. apr.) pop. pri vstajenju: Premrl: Duo Responsoria ad Matutinum, Premrl: Surrexit pastor bonus, Goller: Te Deum in F, Vodopivec: Regina coeli; dr. Kimovec: Tantum ergo IX. Mitterer: Raduj, raduj se zdaj srce.

Velikonočno nedeljo (8. apr.): Mitterer: Missa St. Cordis Jesu; gradual in sekvenca, Premrl, ofertorij, Springer; po sv. maši Mittererjeva velikonočna.

Velikonočni ponedeljek (9. apr.): Sattner: Missa seraphica, gradual in sekvenca, Premrl, ofertorij, Springer.

Belo nedeljo (15. apr.): Gruber: Missa dominicalis II., Aleluja z verzi, Foerster, pri ofertoriju: Regina coeli, Vodopivec.

Razne reči.

△ Naša cesarica Cita — izvrstna organistinja. Našo sedanjo cesarico Cito so od njenega desetega leta dalje šest let vzgajali v samostanu benediktink v Zangbergu na Bavarskem. Tisti čas je v samostanski cerkvi večkrat oskrbovala orgljanje in se izkazala izborno organistinjo. Tudi ko se je vrnila iz zavoda domov, je bilo njeno posebno veselje, ob nedeljah in praznikih v domači kapeli orgljati pri službi božji.

△ Cecilijino društvo v Ljubljani je imelo 18. marca redno sejo. Na razgovoru je bilo vprašanje cerkvenega ljudskega petja in o tozadevnem nameravanem sestanku odposlancev vseh slovenskih škofij, ki naj bi se vršil o počitnicah.

△ Skladatelj Janez Pogačnik, c. kr. organist v Idriji, je obhajal 18. marca štiridesetletnico, kar deluje kot organist. Služboval je: v Kamni gorici, Ljubnem, St. Georgen am Sandhof (Koroško); Hl. Kreuz an der Perau (Koroško); v Vipavi, Celju, Trziču in v Idriji. V Idriji slušbuje že 17 let. Od leta 1913 poučuje ravnotam tudi na realki petje. Gospod Pogačnik se je kot organist vedno po svojih najboljših močeh trudil in zelo mnogo pripomogel k preosnovi in povzdigi cerkvene glasbe na Slovenskem in ima tudi kot cerkveni skladatelj neoporečne zasluge. O priliki njegove štiridesetletnice ga najiskrenejše pozdravljamo in mu voščimo še mnogo let uspešnega in plodonosnega dela.

△ G. Ivan Bezeg, bivši c. kr. organist v Idriji, živeč sedaj v pokoju v Kamniku in njegova g. soproga Ivana roj. Wernberger sta obhajala 23. aprila štiridesetletnico poroke. Gosp. slavljencu, vnetemu cecilijancu in sploh vrlemu glasbeniku, ob tej priliki prav iskreno čestitamo.

△ 2. aprila je umrl na Gočah pri Vipavi tamošnji posestnik, pevovodja in organist g. Rihard Ferjančič, brat semeniškega nam. vodja, skladatelja in odličnega sotrudnika našega lista, g. Fr. Ferjančiča. Rajnik je bil rojen leta 1873. na Gočah. V glasbi je bil samouk, toda nadarjen in marljiv. Navdušen za lepo petje, je ustanovil pevsko društvo „Nanos“, ki je kot izvrsten moški zbor slovelo po vipavski dolini daleč naokrog. Smrtno bolezen si je nakopal v požrtvovalnem delu ljubezni do bližnjega. Naj mu bo Bog obilni plačnik! Gospodu Fr. Ferjančiču in vsem velespoštovanim sorodnikom naše najsrčneje sožalje!

△ Naš slovenski rojak, pianist Anton Trost je nastopil na Novega leta dan 1917 v dunajskem glasbenem društvu „k. k. Gesellschaft der Musikfreunde in Wien“ ter igral Beethovnov klavirski koncert v C-molu z velikim uspehom.

△ Poročnik Heri Hirschman, stud. jur. in nadarjen glasbenik, je bil meseca decembra 1916 od Italijanov ujet in se nahaja sedaj v Venosi, Potenza. Bog pripelji blagega mladeniča srečno nazaj v domovino!

△ 14. aprila je umrl v Ljubljani g. Anton Štritof, ravnatelj II. c. kr. drž. gimnazije, v dobi 58 let. Prevelik napor zadnjih let, odkar divja svetovna vojska, je nepričakovano spravil v grob sicer krepkega moža. Pokojnik je bil izvrsten šolnik, pa tudi za glasbo silno vnet. Svojčas je deloval pri „Glasbeni Matici“ kot tajnik, potem kot predsednik. Bil je matični častni član. R. I. P.!

△ Pri zadnjih koncertih „Glasbene Matice“ v Ljubljani 7. in 8. februarja se je — kakor smo že zadnjič na kratko poročali — kot glavna skladba izvajala P. H. Sattnerjeva „Soči“, kantata za soli, mešani zbor in orkester. V tej obsežni, aktualni skladbi se je Sattner zopet pokazal mojstra in to predvsem v izborni, jako značilni in barveni instrumentaciji, prinesel lepe samospeve, med katerimi se odlikujeta zlasti altovski in basovski, in tudi veličastnih zborov ni manjkalo. Izvzemši nekatere ne tolikanj pomenljive tehnične nedostatke se je delo gosp. skladatelju zelo posrečilo in tvori brezdvomen napredek v naši splošno vrlo se razvijajoči domači glasbi. Delo se je izvajalo pod vodstvom g. koncertnega vodja M. Hubada za sedanje razmere jako dobro, v mirnih časih bi bilo sigurno še lepše uspelo. Sodelovali so: gospa Pavla Lovše (sopran), gospodična Jelica Sadar (alt), g. Leopold Kovač (tenor) in g. Josip Križaj (bas); gospodična Alojzija Holubova (harfa), pevski zbor „Glasbene Matice“ in orkester kr. hrv. domobranske glazbe iz Zagreba. Poleg Sattnerjeve „Soči“ je izvajal orkester pod vodstvom svojega kapelnika g. Ivana Muhviča Handovo „Svečano hrvatsko overturo“. Gosp. Dragotin Simon, pianist iz Zagreba — rodom Ljubljančan — je izvrstno podal Chopinovo „Polonezo“; Lisztovo „Parafrazo Verdijeve opere Rigollete“ in istega skladatelja „Tarantella Napoli“. Ostale skladbe so bile: Premrl: „1813—1913; Kranjska zopet z Avstrijo“, za mešani zbor, baritonski solo in orkester, dr. Schwab: „Zlata kanglica“, za mešani zbor, sopranski solo in orkester, in dr. Dvořak: „149. psalm. Nova pesem Stvarnika poslavi“ za mešani zbor in orkester.

△ Na frančiškanskem koru v Ljubljani so 25. marca, na dan cerkvenega patrocinija (Marijino Oznanenje) izvajali Beethovnov Missa in C. Veliko delo nameravajo izvajati v kratkem poleg nekaterih drugih skladb tudi v cerkvenem koncertu.

△ Cerkevno glasbeno akademijo v Klosterneuburgu pohajajo zadnji čas trije Hrvatje — duhovniki: Fra Bernardin Sokol, Dragotin Andres in Fra Konrad Odak, ki je došel tja v tem šolskem letu. Vsem tem želimo mnogo uspehov.

△ Č. g. F. Ks. Engelhart, stolni kapelnik v Regensburgu, je obhajal 1. decembra 1916 v tej svoji službi petindvajsetletnico. Kapelnik Engelhart deluje hkrati kot učitelj na regensburški cerkvenoglasbeni šoli, in tudi kot skladatelj cerkvenih in svetnih skladb si je pridobil časten renomé. Na mnoga leta!

△ Dunajska dvorna kapela ima enega kapelnika, enega nam. kapelnika, 3. organiste, 10 dečkov, ki pojo sopran in alt, 6 tenorov in 5 basov. Orkester pa šteje: 12 gosli, 3 viole, 2 čela, 3 kontrabase, 1 flavto, 2 oboi, 2 klarineta, 2 fagota, 2 rogova, 3 trobente, 3 pozavne in pavke. Sedanji kapelnik je Karel Luze, organisti pa: Rudolf Walcker, Rudolf Dittrich in Karel Tölzer.

△ 12. februarja so v Pragi izvajali Feliksa Nowowiejskega dramatično sceno „Quo vadis“ za soli, zbor, orkester in orglje. Nowowiejski je ravnatelj varšavskega konservatorija, in eden največjih sedanjih poljskih skladateljev. Drugo njegovo veliko delo je oratorij „Najdenje sv. Križa“; tudi za solo, mešani zbor, orkester in orglje.

Δ V Přemyslu so salezijanci ustanovili orgljarsko šolo. Vodja šole je Slovencem znani salezijanec dr. Anton Chlondowski.

Δ Dunajski skladatelj, bivši konservatorijski profesor za kontrapunkt in kompozicijo, Robert Fuchs je obhajal 15. februarja sedemdesetletnico rojstva. Razen mnogo instrumentalnih in vokalnih svetnih skladb je napisal l. 1897 latinsko mašo v F, ki se kot rokopisna skladba nahaja v repertoaru dunajske dvorne kapele. Svojemu bivšemu nepozabnemu učitelju vošči urednik „C. Gl.“ ob tej priliki, naj ga Bog ohrani do pozne starosti čilega in srečnega.

Δ Cerkvenoglasbeni list „Kirchenchor“, ki je izhajal v Bregenzu na Predarliskem 46 let, in ga je urejeval dr. W. Widmann, stolni kapelnik v Eichstättu na Bavarskem, je koncem l. 1916 za čas vojske prenehal izhajati.

Oglasnik.

P. H. Sattner: Otajstveni Uznik — Evharistični Jetnik. Za mešani zbor in instrumentalno spremljanje. — To daljšo Sattnerjevo cerkveno skladbo je objavila — kakor smo že zadnjič poročali med „Pregledom cerkvenoglasbenih listov“ — hrvaška sv. Cecilija v l. zvezku 1917 kot glasbeno prilogo. Posebni odtisi à 50 vin. so na prodaj v Katoliški Bukvarni v Ljubljani.

Pesem, ki jo je spevala M. Elizabeta, na hrvaščino prevel prof. Fr. Rožič, in ki ima šest kitic, je P. H. Sattner uglasbil celo, vseh šest kitic zapored. Naše razne cerkvene pesmi, kakor so jih naši skladatelji do sedaj zlagali, so izvečine kitične: uglasbljena je po navadi le ena, včasih tudi dve kitici, vse nadaljne, po ena ali po dve pa se potem prvotni melodiji oz. skladbi samo podlože. Ta način skladanja je lasten posebno narodnim pesmim, a se kot preprosta umetna oblika, zato seveda tudi lažja in bolj praktična uporablja tudi za manjše zborove skladbe (einfaches Lied). Pri tej obliki izrazi skladatelj nekako splošno občutje, ki preveva celo besedilo; posameznosti so radi tega kajpada kolikortega oškodovane. Skozi vse kitice zložena skladba (durchkomponiertes Lied) je pa umetnejši način, pri katerem je skladatelju mogoče spuščati se tudi v posameznosti in vsako kitico uglasbiti tako, kot je ravno njej primerno. To umetnejšo pesemsko obliko je uvedel nemški skladatelj Fran Schubert (1797—1828) v svojih samospievih. V večjih, zlasti za koncert namenjenih svetnih skladbah, samospievih in zborih je dandanes ta oblika splošno običajna, med tem ko imamo v cerkveno-pesemski literaturi v tem oziru bolj redke zgleda.

P. H. Sattner nam je podal z „Evh. Jetnikom“ tako „skozi zloženo“ pesemsko cerkveno skladbo. Prva je bila „Evharistični tron“ („Cerkv. Glasbenik“ 1916. l. priloga). Za cerkvenoslužbene potrebe smo bili prve bolj veseli, sedanja je bolj prikladna za kake cerkvene izvenliturgične svečane prireditve. Skladba je vsekako plemenita, občutena in dokaj moderna. Po svojem stroju raznolična prinaša deloma homofonske, deloma kontrapunktično-tematične zborove partije, menjajoče se s samospievi. Med vokalni del so semtertje vložene kratke medigre. Oblikovno še pač zdi skladba nekoliko preveč razdrobljena in imam vtis, da glede enotnosti in lapidarnosti zaostaja za „Evharističnim tronom“. Dobro naštudirana in enako izvajana bo pa — o tem sem prepričan — sigurno zelo učinkovala.

Dovoljujem si pristaviti še par opazk glede tehnične strani. Skladba, zložena za cerkev, se bo skoro gotovo tuintam izvajala tudi samo z orgljami in tudi v slučaju, če si jo je bil g. skladatelj mislil samo za izvenliturgične cerkvene prireditve, se bodo morale vendarle za spremljanje pogosteje vzeti orglje kot orkester. Škoda, da g. skladatelj ni orgeljskemu stavku oizr. orgeljski pisavi

posvetil več pozornosti. To je sicer pametno storil, da pri spremljanju ni zapisal: „za orglje“, ker stavek, kakoršen je v partituri, se na orgljah na več mestih absolutno ne more izvesti, ponekod pa vsaj ne lahko. V mislih imam predvsem nizke basovske tone, ki sežejo čez C:

ker v prvem slučaju mora organist igrati dvojen pedal, v drugem pa igra z levico dvojemko. Težko izvedljivi mesti za organista sta sledeči:

sami že v pisavi upoštevajo težkoče izvajalcev. Pri orgljah so dalje jako važni loki, bodisi da vežejo iste tone, bodisi da značijo posamezne fraze: V tem pogledu P. H. Sattnerjeve partiture žal ne morem imenovati vzorne. Svojčas se slovenski skladatelji za to stran niso dosti brigali, ker so zlagali največ za zbor. A danes, ko je glasba tudi pri nas silno napredovala, ko nas je ravno P. Hugolin Sattner kot eden prvih obogatil z velikimi, dragocenimi koncertnimi skladbami, in ko imamo več stika in vpogleda tudi v tuje glasbeno slovstvo, smo postali v vsakem oziru bolj kritično strogi in natančni. Zato naj ima odslej tudi vsaka naša skladba z obligatnim spremljanjem potrebne loke in sploh kolikor mogoče skrbno opremo, da ji ne bo mogel nihče ničesar očitati. Po drugi strani pa se mi zdi iz *ra z poco* (*cresc.*) pri *pp*, ki preide v *p* od več. Tu je samo ob sebi umeven prav mal *crescendo*.

In še nekaj naj omenim, kar se tiče glasbe same. V tej skladbi je prinesel Sattner nekaj takozvanih harmoničnih „trdot“, ki jim sam — kolikor vem — ni ravno prijatelj in zagovornik. Kot take bi lahko označil sledeča mesta:

stran 2, 2. sistem, 1. takt	(<i>d</i> ^o v sopranu, <i>c</i> ^o v spremljanju),
„ 2, 3. „ 1. „	(<i>a</i> , <i>b</i> , in <i>cis</i> ^o , <i>d</i> ^o v spremljanju),
„ 3, 3. „ 1. „	(<i>as</i> ^o v glasovih, <i>g</i> ^o v spremljanju),
„ 4, 3. „ 3. „	(<i>c</i> ^o v tenoru, <i>h</i> v spremljanju),
„ 5, 1. „ 3. „	(tenorski part in spremljanje),
„ 6, 3. „ 1. „	(<i>d</i> ^o <i>cis</i> ^o v spremljanju).

Te takozvane „trdote“ omenjam zato, ker utegne kdo priti, se ustaviti pri dotičnih disonancah ter reči: To ni vžitno. Kdo naj to prenese? In vendar so vse te trdote take, da jih tekom izvajanja kot trdote komaj opazimo. Med vsemi bo morda za praktično izvajanje še najbolj neugodna nepripravljena sekunda na 2. strani v 2. sist. 1. taktu. Vobče pa takozvane trdote — kakor rečeno — tekom izvajanja izginejo, in še pripomorejo skladbi k večji izrazitosti.

Stanko Premrl.

M. Elizabeta, O. S. Urs: „Iz moje celice“. Ljubljana 1916. Natisnila Katoliška Bukvarna. Založil uršulinski samostan v Ljubljani. — Cena vezanemu izvodu: 3 krone 80 vinarjev, broširanemu: 2 kroni 20 vinarjev. — Tako je prišla v svet knjiga, ki priča, da je v celici z ozkim oknom več solnca, kakor pa v svetni dvorani z visokimi steklenimi stenami. In zakaj? Celica je bliže tabernaklja. Pa zato se vedno nahaja „V svitu večne luči“, zato raste tam „Rosa mystica“, zato klijejo „limbarji“, zato je tako solnčno tam, „kjer mirte cveto“. Najlepši je pač prvi in za njim zadnji del v zbirki. Ali da jasneje govorimo: lepše in globlje zveni beseda tam, kjer je prigraden motiv bolj ali popolnoma zabrisan, kakor pa tam, kjer

preveč vstopa v ospredje. Vemo, da je končno vsaka pesem prigodnica, vendar je velika razlika med pesmijo, ki hoče biti samo pesem in med pesmijo, ki je in hoče biti tudi prigodnica. Ko bi se bila M. Elizabeta ozirala izključno le na prvo in ne tudi na drugo vrsto svojih pesmi, bi bila zbirka nekoliko manjša po obsegu, ali večja po vrednosti. Vendar je in bo zbirka tudi tako blagodejno vplivala na srca mnogih, ki ljubijo večne ideale. Zbirka „Iz moje celice“ je „Visoka pesem“ Gospodove neveste, ki spominja na himno onih, ki gredo pojoč za Jagnetom. . . . Naši glasbeniki so že nekatero pesem M. Elizabete uglasbili, in slišali smo že parkrat, kako lepo se prilega cerkvenim čuvstvom topla beseda nadarjene pesnice. V družbi slovenskih pesniških zbirk pozdravljamo tudi najmlajšo vrstnico: „Iz moje celice“ in poslej ji bo v naši literaturi odkazano mesto in to ne — najzadnje.

R.

- 23 **Einheitslieder.** Anhang zum Magnificat. Freiburg 1917. Založila Herderjeva knjigarna. Cena 10 Pf., 100 komadov 8 M., z ovitkom za bojno polje 15 Pf., 100 komadov 12 M. — Že prej, zlasti pa tekom sedanje vojne se je pri Nemcih pokazalo, da so verniki iz raznih škofij iste pesmi različno peli. Zato je izšla zbirka 23 enotnih pesmi, namenjenih predvsem vojakom, potem pa tudi drugim vernikom. Zbira prinaša seveda le melodije in besedila.

S. P.

Naše priloge.

P. Hugolin Sattnerjeve nove mašne pesmi, ki smo jih objavili v 1. in 2. naši letošnji prilogi, splošno zelo ugajajo. Mnogi organisti so si že oskrbeli potrebne posebne odtise. Upravništvo „Cerkvenega Glasbenika“ jih ima še več sto izvodov na razpolago. Cena 35 vin. V današnji dvojni številki objavljamo dve postni pesmi, velikonočno mariansko antifono „Raduj se, kraljica nebeška, aleluja“ in ofertorij za Gospodov Vnebohod. Današnje številko smo nameravali izdati že koncem marca, toda neugodne tiskovne razmere so nam to preprečile. Skladbe, ki so izšle deloma za letos prepozno, bodo pa za prihodnje leto tem sigurneje na razpolago. V prihodnji (5. in 6.) številki prinesemo več Marijinih in evharističnih pesmi.

Listnica uredništva in upravništva.

Par dopisov, ki so nam ravnokar došli, smo morali radi pomanjkanja prostora odložiti za prihodnjo številko. Enako tudi nadaljne za l. 1917 plačane naročnine za naš list. Hkrati prav lepo prosimo, da bi *tisti naročniki, ki že več let niso naročnine poravnali, to v kratkem storili*; drugače smo prisiljeni jim list ustaviti.

Današnjemu listu je pridejana 3. in 4. št. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.